

821.133.1
17-99

C1208764

роман

МЕНСІ Г'ЮСТОН РІЗКО ЛІАНИ

The background of the cover is a painting. The top half shows a close-up of a young girl's face with large, light-colored eyes and rosy cheeks. The bottom half shows her hands, one holding a small object, possibly a flower or a piece of fabric. The painting is rendered in a soft, painterly style with visible brushstrokes.

Переклад Івана Рябчія

IV
КРІСТІНА
1944–1945

Безмежний захват.

Захоплюй мене, кажу я світові.

Надихай мене, засліплюй мене, приголомшуй мене, хай це триває вічно.

Бабусина скринька з коштовностями: ключ вставлявся знизу, і коли перевертали скриньку, щоб його завести, міцно притримували кришку, а потім, поставивши скриньку на місце, відкривали її, й лунала тиха музика, а гарненька золотаво-біла балерина починала обертатися на місці перед крихітним люстерком, одну вигнуту дугою руку піднявши над головою, а другу виставивши перед собою. Балерина була нежива, проте рухалася. «Справжні балерини, — казала бабуся, — стоячи на пуантах, можуть робити до півсотні піруетів; щоразу, обертаючись обличчям до публіки, вони вдивляються у залу, щоб утримати рівновагу. Хочеш спробувати, Крістіно?» І я пробувала, обертаючись не на одній нозі, а на двох, схрестивши руки, поки в мене не починало паморочитися в голові, і я падала на підлогу, захекана, але в захваті. «Тобі, можливо, слід було б узяти кілька уроків, люба», — сміючись, казала бабуся.

Балерина охороняла бабусині коштовності, складені в шухляди, оббиті червоним оксамитом: сяючі кольє та браслети в нижній, персні та сережки — у верхній. Бабуся навчала мене розрізняти справжні діаманти і стрази: коли на них падає світло, справжні діаманти грають усіма барвами. Інколи вона дозволяла мені приміряти свою діадему, я задивлялася в дзеркало, опускаючи вії, так що все ставало як у тумані, і я на мить уявляла себе красунею-принцесою.

Дідусь купив нам з Гретою два вітрячки з різнобарвними крилами на паличках, і коли ми бігли, вони оберталися, а коли мчали за вітром, вони крутилися так швидко, що кольори зливались, і зі мною бувало так само, коли я думала так швидко, що мої думки перемішувались.

Узимку карусель на шкільному подвір'ї засипало снігом, але влітку я видиралася на неї, і Грета розкручувала мене; спочатку вона хапалася за перекладину й бігла, розганяючи карусель, а коли та набирала швидкість, відпускала її й тільки підштовхувала, щоб не зупинялась, а я, вчепившись за центральний стовп, дивилася на Грету щоразу, коли пролітала повз неї, — немов балерини, які дивляться на публіку, щоб не паморочилося в голові. Грета розгойдувала мене і на гойдалці — все вище й вище, так, що я врешті ледь не торкалася ногами хмар, а у вухах свистів вітер, я закидала голову назад, і перевернутий догори ногами світ летів мені назустріч, іще трохи — і я торкнуся носом землі. Потім я намагалась розгойдуватися сама — і сидячи, і стоячи, та все ж краще, коли мене розгойдувала Грета, бо тоді мені не треба було докладати жодних зусиль і я могла насолоджуватися рухом. Шкільне подвір'я — це було й наше домашнє подвір'я, оскільки тато вчителював, коли не служив в армії, а служить він так давно, що я його вже майже забула, проте ми все ще мали право жити в школі. Мати казала, що нам пощастило, оскільки ми могли прокидатися пізніше за інших школярів і, замість протистояти крижаному вітрові, чи заметілі, чи зливі, чи спекотному сонцю, нам достатньо було перебігти подвір'я, зайти до класу в останню хвилину і сказати: «Хайль Гітлер!»

Я до школи ще не ходила.

Коли трамвайні рейки мчали перед очима, у моїй голові зароджувалася мелодія, я знала, що насправді рухаються не рейки, а я сама, але вони миготіли перед моїми очима, залишаючи по собі блискучий слід, схожий на безконечну сріблясту драбину.

Біля ратуші стояла дзвіниця з годинником, й інколи, виходячи ополудні купити овочів, мати приводила мене туди, годинник відбивав полудень, дверцята відчинялися, й з'являлися дванадцятьо дерев'яних чоловічків. Вони кивали головами, кланялися, піднімали-опускали руки та ноги, достоту як люди, тільки різкіше, й обличчя у них завжди були незворушні. Вони ж бо були неживі.

Ми з Гретою благали маму дозволити нам покататися на каруселі, ми так надокучали, що вона врешті піддавалася, хоча й казала, що грошей у нас обмаль. Я всідалася на чорного коня, а Грета — на білого, я стискала ногами широкі тверді велетенські боки, а руками — луку сідла, коник неживий, а я — жива, однак він віз мене — поволі, піднімаючись та опускаючись на платформі, що оберталася, тут було темно, та карусель світилася, гучна приємна музика переповнювала мене, ми мчали самі собою, я розчинялась у веселій мелодії та мерехтливих вогниках, і мені хотілося, щоб це тривало вічно.

Музика — це невидимий рух.

Дідусь учив мене співати влад, щоб різдвяні псалми звучали цього року чарівніше, ніж завжди, він казав, що у мене найкрасивіший голос у всій родині, і я гадала, що через це він любив мене більше, ніж Грету. Він навчив мене багато чого, голова у нього була повна знань, адже замолоду він вчився в університеті, і батько теж. Коли я була маленькою, він пояснив мені різницю між правою та лівою сторонами. Присівши переді мною навпочіпки, він говорив: «Дивися, Крістіно, це твоя ліва рука, а це — права; а це моя ліва рука, а це — права», — а я запитала: «Тобто у дівчаток і хлопчиків вони ростуть по-різному?» Дідусь голосно засміявся. Потім знову взявся пояснювати, але цього разу присів не переді мною, а поруч.

Якщо я, дивлячись у дзеркало, торкалася свого лівого ока, Крістіна, що в дзеркалі, торкалася правого, однак це була та сама я.

Щодня пополудні ми з дідусем лягали відпочити, але я не спала, лежачи в затемненій кімнаті, я розглядала промені світла, що просочувалися крізь дрібні дірочки в шторах, і намагалася скласти мелодію. Коли дідусь починав хропти, я легенько штовхала його в плече, кликала: «Курте!» — і він змовкав; дивно кликати дідуса на ім'я, та бабуся запевняла, що це єдине, що допомагає, і вона таки мала рацію: коли я кликала «Дідусю!», він хропів і далі з розтуленим ротом, з носа в нього стирчало волосся.

Я лежала собі й роздумувала, погладжуючи родимку на внутрішньому боці лівої руки, — вона була завбільшки як монета в одне су, ідеально кругла, золотаво-коричнева й трохи опукла, вкрита пушком, немов персик, і я обожнювала її гладити. Коли ніхто мене не бачив, я поволі згинала й розгинала руку, дивлячись, як родимка зникає й знову з'являється.

«Я вже розповідав вам історію про ялівець?» — запитував дідусь після вечері. Всі вмощувалися біля грубки, я згорталася на материних колінах; це була історія про хлопчика, у якого була злюща мачуха, вона звеліла йому дістати яблуко, й коли той нахилився над скриньку, вона з такою силою опустила кришку, що голова у хлопчика відлетіла й закотилася між яблук, а мачуха згодом порізала його тіло на шматочки й приготувала печеню, яка припала до смаку батькові, котрий, не знаючи, що він їсть, обсмоктував кісточки й кидав одну за одною під стіл, та сестричка їх усі позбирала, і все скінчилося добре. Я понад усе на світі любила, згорнувшись на колінах у матері і застромивши лівого великого пальця до рота, а правим потираючи свою родимку, слухати історії, що їх дідусь оповідав усій родині.

Бабуся говорила, щоб я не смоктала пальця, вона читала мені з книжки «Нечепура-замазура» віршик про Конрада, який так любив смоктати великого пальця, що зрештою прийшов чоловік із ножицями й відчикрижив йому великі пальці на обох руках. Мати попереджала, що пальці не від-

ростуть; повернувшись додому, він показав матері руки, на яких було лише по чотири пальці.

Дідусь замолоду втратив два пальці лівої руки під час іншої війни, та це не заважало йому грати на піаніно.

Пальці не відростають.

Волосся відростає, нігті на пальцях рук та ніг, вони ростуть далі навіть після смерті; дідусь пояснив, що волосся та нігті — це мертві клітини, їх виштовхують із тіла живі клітини, мертві частини тіла відростають, живі — ні, і це було дивно, якщо подумати. Очі не відростають, але якщо людина втратить око, його завжди можна замінити скляним або прикрити пов'язкою. Зуби відростають, але тільки один раз, якщо вони випадуть удруге, то залишиться дірка. Якось мій брат побився після зустрічі скаутів, йому зацідили кулаком в обличчя, і один із передніх зубів почав хитатися, було багато крові, але, на щастя, зуб не випав, і дантист зміг його укріпити.

У мене вже випало сім молочних зубів.

У саламандр хвості відростають, я не знаю, скільки разів їх можна відрізати, не зашкодивши живому тілу, треба буде спитати у дідуса. Я обожнювала саламандр — вони ж бо можуть жити у вогні! Дідусь показав мені, що коли запалюють свічку, то повітря над полум'ям гарячіше за саме полум'я. Можна встромити пальця в полум'я без шкоди для себе, та якщо його потримати над полум'ям хоч секунду, можна обпектись.

У цирку вершники стрибали крізь палаючі обручі. Я ніколи не була в цирку, але мама розповідала мені про акробатів та гімнастів, які виконували такі небезпечні номери, що глядачі затамовували подих. Дідусь казав, що люди затамовують подих, коли бачать щось неймовірне або небезпечне, і тіло вважає, що йому треба більше кисню, щоб протистояти небезпеці, от воно і вдихає побільше повітря в легені.

Я мріяла в майбутньому стати Товстухою з цирку, та ми саме програвали війну, тому недоїдали, і я ніскільки не гладшала. Все, що ми їмо, перетворюється на наше тіло, за

НЕНСІ Г'ЮСТОН

Чотири покоління — від Другої світової війни до наших днів, — чотири покоління дітей, які хочуть батьківської любові, натомість отримують тривогу і запитання без відповідей. Роман франко-канадської письменниці Ненсі Г'юстон «Розколини» — про дітей, які хочуть жити тут і зараз, але через трагічну історію своєї родини змушені постійно озиратись на минуле. А у минулому — нацисти, Голокост, війна, діти, відібрані у батьків, зламані долі... Роман має оригінальну хронологічну та образну побудову.

У 2006 році за «Розколини» авторка отримала престижну французьку премію «Феміна». Крім цього, Ненсі Г'юстон є лауреаткою Премії Генерал-губернатора Канади за «Пісню долин» (1993) та премії «Інтер» за «Знаряддя мороку» (1996).

ISBN 978-617-7654-55-0

9 786177 654802 >

www.anetta-publishers.com

Анетти
видавництво
Антоненко

